

از فراغت فارغ نشویم

کودکانی که رنگ خانواده را نمی‌بینند و مدام به کلاس‌های آموزشی مختلف پاس داده می‌شوند.

کودکانی که رنگ خانواده را نمی‌بینند و مدام به کلاس‌های آموزشی مختلف پاس داده می‌شوند. کودکانی که پس از تعطیلی مدارس در کوچه‌ها می‌شوند یا زندگی‌شان به چار دیواری خانه و بازی رایانه‌ای محدود می‌شود. مدیریت اوقات فراغت برای خیلی از خانواده‌ها و مسئولان فرهنگی - تربیتی کشور مدت‌هاست به این نمونه‌ها محدود شده به همین دلیل خلاقیت و استعدادهاى کودکان و نوجوانان بدرستی شکوفا و شناسایی نمی‌شود. اوقات فراغت دغدغه بسیاری از خانواده‌هاست، اما چون برنامه‌ای مشخص در این خصوص ندارند همواره دچار مشکل می‌شوند. تصویر از فراغت فارغ نشویم

بیشتر مشاوران خانواده معتقدند فقدان مدیر و کارشناسان در زمینه غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان موضوعی است که بندرت به آن توجه می‌شود. با توجه به شرایط جامعه از مدیریت و برنامه‌ریزی مناسب دستگاه‌ها و نهادها برای غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان خبری نیست، در صورتی که نبود برنامه‌ریزی و امکانات در خصوص پشتیبانی از خانواده و فراهم نکردن شرایط اوقات فراغت می‌تواند آسیب‌های جدی به جامعه وارد کند.

اوقات فراغت هیچ وقت دغدغه اصلی مدیران نبوده است، چون اگر غیر از این بود دم زدن از لزوم توجه به اوقات فراغت محدود به سخنرانی‌های تابستانی برخی مدیران نشده و در کشورمان در تمام مدت سال به این مهم توجه می‌شد.

فاطمه قاسم‌زاده، پژوهشگر و برنامه‌ریز امور آموزشی در باره متولی اوقات فراغت در کشورمان به جام‌جم می‌گوید: «ابتدا وظیفه وزارت آموزش و پرورش است تا با اجرای سیاست و برنامه‌های ویژه خود به طور مداوم در بهینه‌سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان اقدامات مناسبی را انجام دهد. اما تمام این تلاش‌ها به بازه زمانی خاصی محدود می‌شود و پس از به پایان رسیدن تابستان پرونده اوقات فراغت به بایگانی می‌رود تا تابستان سال بعد».

همه مسئولند

هرچند بسیاری از کارشناسان، رسیدگی به اوقات فراغت را وظیفه وزارت آموزش و پرورش می‌دانند، اما مهدی علی اکبر زاده، مشاور هنری وزیر آموزش و پرورش نظر دیگری دارد.

او به جام‌جم می‌گوید: «وزارت آموزش و پرورش فقط بخشی از مسئولیت برنامه‌ریزی و پر کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان را داشته باشیم. جامعه فقط از آموزش و پرورش انتظار پر کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان را داشته باشیم».

اگر کمی در شیوه عملکرد جوامع و کشورها مختلف مطالعه و بررسی کنیم متوجه می‌شویم که اوقات فراغت موضوعی اجتماعی و مربوط به تمامی نهادهای جامعه است و فقط به آموزش و پرورش ختم نمی‌شود».

آن طور که او می‌گوید آموزش و پرورش می‌تواند فقط بخشی از مسئولیت برنامه‌ریزی و پر کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان را بر عهده داشته باشد و برای نتیجه‌گیری مناسب باید همه دستگاه‌ها وظیفه‌شان عمل کنند.

افراط و تفریط علیه فراغت

نقش دستگاه‌ها؛ زنجی‌های مختلف در غنی‌سازی؛ اوقات فراغت نوجوانان و جوانان باعث کمرنگ شدن نقش خانواده‌ها نمی‌شود. والدین باید با آگاهی، برنامه‌ریزی مناسب و به دور از افراط و تفریط اوقات فراغت مناسبی را برای فرزندان؛ نشان فراهم کنند.

مهدی علی اکبر؛ زاده درباره چگونگی برنامه‌ریزی؛ ریزی‌ها به والدین توصیه می‌کند: «اشکال بیشتر خانواده‌های ایرانی این است که منتظر می‌شوند تا مدرسه تعطیل شود و تابستان از راه برسد. وقتی فرزندشان از درس و کلاس آزاد شد این اضطراب به سراغشان می‌آید که با وقت آزاد از راه رسیده چه کنند، برخی با افراط و تفریط بیش از حد، فرزند خود را بدون برنامه از کلاسی به کلاس دیگر می‌فرستند، در حالی که باید در طول سال برنامه‌ریزی؛ ریزی‌هایی مثل مهارت آموزی و سرگرمی؛ های سازنده خارج از برنامه؛ های درسی برای فرزندشان داشته باشند و فقط در تابستان در جهت پررنگ‌تر کردن برنامه؛ ها تلاش کنند تا دغدغه؛ ای تازه برایشان ایجاد نشود.»

کلاس آموزشی یا راه فرار

با شروع تابستان و تعطیلی مدارس، مشکل خانواده‌های شاغل برای پر کردن اوقات فراغت جوانان چند برابر خانواده‌هایی است که در آن مادر خانه شاغل نیست به همین دلیل برخی والدین به کلاس‌های آموزشی به چشم فرصتی می‌نگرند که از طریق آن می‌توانند راحت به کارشان برسند. قاسم؛ زاده در این باره گوید: والدینی که شاغل هستند وظایفشان سخت‌تر است و باید حساب شده‌تر عمل کنند. نباید فراموش کرد که خانواده به تنهایی نمی‌تواند از عهده تمامی نیازهای کودکان بر بیاید، به خصوص نیازهای کودکان که به مقطع تحصیلی بالاتر پا می‌گذارند، این گروه نیاز؛ هایی دارند که نهاد؛ های دیگر از جمله آموزش و پرورش و وزارت ورزش و جوانان نقش مهمی در پاسخ به آن برعهده دارند. به گفته قاسم؛ زاده بهتر است والدین شاغل با مدیریت زمان به گونه؛ ای برنامه‌ریزی کنند که فرزندانشان هم از وقت خود بهترین استفاده را کرده و هم از خطراتی که احتمال دارد در زمان تنها؛ یی برایشان پیش بیاید جلوگیری کنند.

دکان - فراغت

غنی‌سازی اوقات فراغت کودکان برای والدین همیشه با دغدغه؛ های مالی همراه است، زیرا برخی فرصت طلبان همیشه به بهانه برگزاری کلاس‌های فوق برنامه به دنبال خالی کردن جیب والدین هستند. این شرایط و نبود نظارت سبب شده برخی افراد که از وضعیت مالی مناسبی برخوردارند از کلاس‌ها بهره‌مند شوند و برعکس افرادی که خانواده‌های آنها از نظر مالی و اقتصادی ضعیف است برای شرکت در کلاس‌های آموزشی یا ورزشی دچار مشکل شوند. بنابراین بهتر است مانند بسیاری از کشورهای موفق مراکز اوقات فراغت برای نوجوانان و جوانان به شکل ویژه ایجاد شود. به گونه؛ ای که این مراکز در تابستان کلاس‌ها و خدمات را به صورت رایگان یا حداقل با دریافت مبالغی که در حد توان مالی خانواده‌ها باشد ارائه می‌کنند.

همکاری برای اوقات فراغت

آموزش و پرورش، وزارت ورزش و جوانان، وزارت علوم، بسیج، شهرداری‌ها و مساجد برخی نهادها و وزارتخانه‌هایی هستند که در غنی‌سازی اوقات فراغت نقش دارند. به نظر می‌رسد همه این نهادها برنامه‌هایی به صورت مجزا در حوزه اوقات فراغت دارند، اما چون هماهنگی؛ های لازم را با هم ندارند تلاش؛ شان به نتیجه مطلوبی ختم نمی‌شود.

علی اکبر؛ زاده، مشاور هنری وزیر آموزش و پرورش در این باره می‌گوید: «نهاد؛ های مسئول در این حوزه باید برنامه‌های منسجمی مثل مهارت آموزی را از طریق سازمان فنی و حرفه‌ای، وزارت ارشاد، دانشگاه‌ها و حتی مدارس دنبال کنند تا بتوان نتیجه مناسبی گرفت.»

کمک به جامعه مطلوب

غنی‌سازی اوقات فراغت نقش مهمی در بهبود سلامت جامعه دارد، زیرا با مدیریت مناسب اوقات فراغت

می‌توان بسیاری از مشکلات جامعه را حل و فصل کرد برای نمونه نوجوانی که بجای بطالت زمانی را به یادگیری حرفه اختصاص می‌دهد در یافتن شغل و کسب درآمد به طور حتم در آینده دچار مشکلات کمتری می‌شود. به همین دلیل اوقات فراغت مطلوب تا حد زیادی از مشکل بیکاری که این روزها گریبان بسیاری از جوامع را گرفته کم می‌کند. علاوه بر این اوقات فراغت اگر بدرستی مدیریت شود انرژی نوجوانان و جوانان بدرستی تخلیه شده و به این شکل از رفتارهای هیجانی که به جامعه هزینه تحمیل می‌کند نیز کاسته می‌شود. نباید فراموش کرد که بسیاری از مشاغل و مشاغل‌هایی که بین نوجوانان و جوانان اتفاق می‌افتد ناشی از نداشتن هوش هیجانی و توانایی حل مساله است.

3 معیار ویژه

والدین برای شکوفا شدن خلاقیت کودکان در اوقات فراغت باید به سه معیار توجه کند. استعداد، علاقه و توانمندی‌های خود برای استمرار کلاس آموزشی که انتخاب شده است. آسیب اناری، روان‌شناس کودک با تأیید این مهم به جام می‌جم می‌گوید: «بسیاری از خانواده‌ها در تابستان فرزند خود را به کلاس‌های مختلف با مسافت‌های دور از محل سکونت می‌فرستند و به محض تمام شدن تابستان کلاس‌ها نیمه‌کاره می‌شود. آن طور که او توضیح می‌دهد این نیمه‌کاره رها کردن سبب می‌شود والدین و کودک نتیجه مطلوبی نگیرند. به همین خاطر والدین باید ابتدا توانایی خود را نسبت به استمرار کلاس آموزشی مد نظر قرار دهند. در این راستا در برنامه‌ریزی‌ها برای توانمندسازی کودک توجه به حیطه‌های هنری، ورزشی، علمی، ادبی و مهم‌تر از همه روابط اجتماعی ضروری است. اناری ادامه می‌دهد: «خانواده به جای پر کردن اوقات فراغت فرزند خود با افراط در کلاس‌های متوالی بهتر است زمانی را برای ارتباطات فرزند قرار دهند تا کودک در این زمان با نظارت و حضور خانواده با دوستان همسن و سال خود رفت و آمد کند. علاوه بر این والدین باید زمانی را نیز به مطالعه و پیاده‌روی و بازی‌های گروهی کودکان اختصاص دهند.

در نهایت اوقات فراغت برای هر کودک و نوجوان در طول رشد او باید به گونه‌ای طراحی شود که در هر یک از شاخه‌های هنری، ورزشی، علمی و مهارتی فرصت ارائه داشته باشد.

فائزه اکبری